

◆ Milio R. Cueto ◆ Idazle asturiarra, Edebe sariketako finalista

«Asturiasen dugun urria indar handiarekin jaioa da»

J oan den astean Juan Kruz Igerabide adunarra Edebe sariketako haur-literatura alorreko finalista izendatu zutela jakin genuen. Sariketa horretan bertan, gazte-literatura alorrean, Milio R. Cueto idazle asturiarra ere finalista izan zen, oraingoan gaztelaraz idatzitako obra bati esker. Hori dela eta, berarekin hitz egin dugu bere lanaz eta asturieraz idatzitako literatura gero eta oparoagoaz.

Garikoitx Berasaluze / Donostia

«HAREN lehen eleberria, *Románticu*, heldutasun lan bat da jadanik. Ona da, oso ona. Edozein orrialdeetatik helduta ere, plazer bat da hura irakurtzen hasia. Agian, oraindik zenbait urte beharko dira lan hori behar bezala baloratu eta merezi duen bezala *best-seller* bat izaten has dadin. Berdin dio, ez dago presarik. Aurreikuspenak onak dira, eta ziur naiz Milioren gaitasuna kontuan izan beharreko fruituak ematen hasiko dela laster. Bestela, denborak esango digu», idatzi zuen duela hiru urte Inaciu Iglesias kazetari eta idazle asturiarrak Milio R. Cuetoren gainean. Baita bete-betean asmatu ere, ordudanik gaurdaniko bidea arrakasta atzetik duela egin baitu Miliok.

■ **Lehenik eta behin, zorionak, Laura denboraren aurka lanarekin jaso duzun sariarengatik. Laburtuko al diguzu liburuaren nondik norakoa?**

Beno, nik hamar urte daramatzat institutu batean irakasten eta, hamalau urte ez baditut ere, adin horren ingurukoei zer interesatzen zaien zerbait badakidala uste dut. Hasieratik erabaki nuen eleberria adin horretakoek oso gustura irakurri behar zutela. Istorioak berak hamasei urteko neska batek denboran barrena atzerantz egiten duen bidaia du oinarrian. Fantasia hori, ordea, tonu errealista batekin lotu nahi izan dut. Duela hogeita hamar urteko gazte

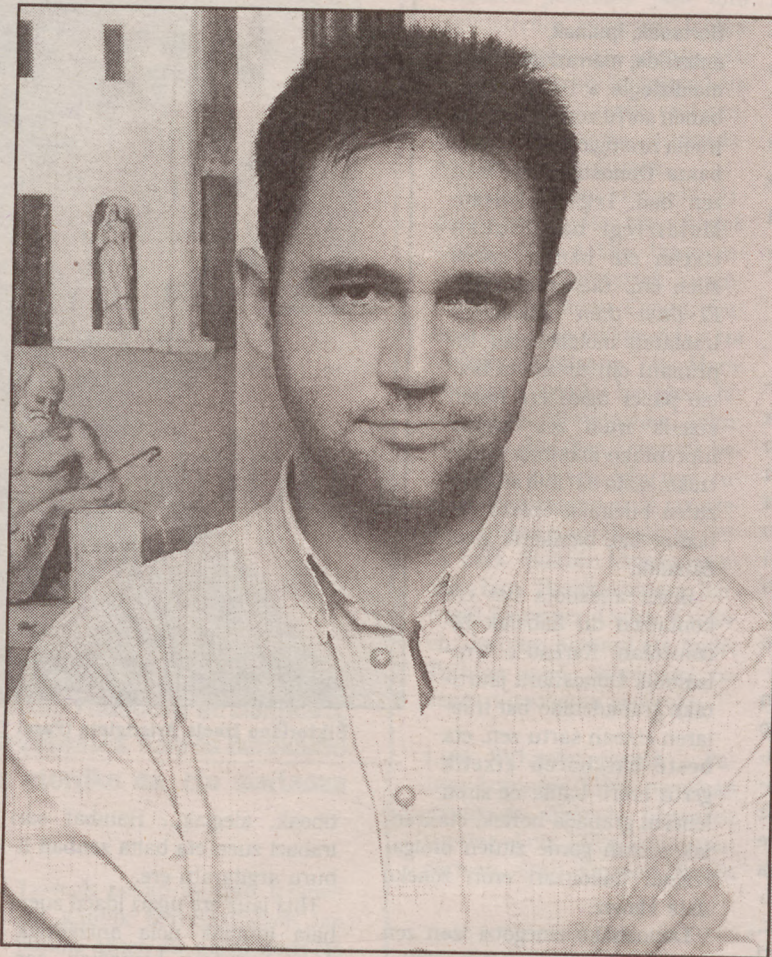
batek irakurritako fantasia eta oraingoek irakurriko dutena ez baita berdina. Badakizu, elefanteak hegan eta hori guztia.

■ **Stevenson, Wilde, Shakespeare eta beste zenbait itzuli dituzu. Esan dezakegu literatura ona itzuliz egin edo osatu zarelaz idazle?**

Egin kontu gure literatur tradizioa antzinakoa bada ere, duela zenbait urte arte aspaldiko poeta klasikoen ereduak bakarrik genuela. Bertsoz idatzitako XVII. mendeko literatura. Prosa, gurean, atzo goizeko kontua da. 70eko hamarkadan asturieraz idatzitako prosaren gorakada nabarmena izan genuen, baina aldez aurretik inolako euskarrik edo erreferentziarik izan gabe. Orduan, zenbait iruditu zitzaigun itzulpenen bidea oso egokia zela prosan tradizioz ez zuen hizkuntza batean eredu berriak sortzen hasteko.

■ **Eleberria, entsegua, itzulpenak, gazte literatura, gramatika antzekoak, alor ezberdinetako idazlea zaitugu.**

Bai, hala da. Hala ere, erabaki gabeko zerbait izan da hori, berez etorri dena. Nik, ohiki, jarrera bat badut, hori islatzeko beharra nabaritzen dut. Hemen Asturiasen, esaterako, duela urte batzuk oraindik bizirik dagoen eztabaidak indar handia izan zuen, hots, asturiera estandarrek edo batuak nolakoa izan behar duen. Duela hamabost urteko asturiera iragarria zen, eta ezinbestekoa zen harekin haustea.

Milio R. Cueto idazlea.

Zenbait gazte arazoari sustraitik heldu genion eta egundoko eztabaida sortu zen. Planteamentu ideologiko jakin bateko pertsona asko zegoen hizkuntza molde baten alde, baina helburuak ez ziren literarioak bakarrik. Orduan, batzuk, entseguen bidez gure gogoetak argitaratu ematera ausartu ginen, eta zenbait ez zitzaion batere egokia iruditu. Bide asko itxi zizkiguten horregatik guztiagatik.

■ **Institutu bateko irakaslea zara. Asturiera, berriz, oraindik ez da hizkuntza ofiziala. Bi**

kontu horiek lotuz, institutuek asturierazko literatura irakurlea sortzeko bidean zer nolako garrantzia dute? Ikaslearen eta literaturaren arteko aldeak murrizteko zuen lana ezinbestekoa baita.

Hemengo egoera oso berezia da, instituzioek ezin baitute ukatu asturiera badenik. Lan handia ari gara egiten, eta eraikitzen den guztia oso sendoa da. Gero eta gazte gehiago ari da hizkuntzaren alde lanean, inolako laguntza sozialik eta politikorik ez dutela. Hemen dagoen urria indar handiarekin jaioa da. Irakas-kuntzan, aukerakoa da asturiera ikastea, irakasgai bezala, baina arrakasta izugarria duen irakasgaia da. Baina, oro har, hasieran hizkuntza irakatsi eta ortografia lantzen denez, literaturarik ez da irakasten. Asturierazko literaturak ez du lekurik irakaskuntzan. Batzuk egiten dugu ahalegin berezi bat, baina horretan gelditzen da. Hemengo irakasleen literatur hezkuntza Burgos edota Jerez de la Fronterako batek izan dezakeenaren berdina da.

■ **Asturierazko literaturari berari dagokionez, belaunaldi interesgarria eta sendotua da dagoeneko zuena, ezta?**

Egileei dagokienez, egon badaude bi belaunaldi garrantzitsu. Gazteek indar handiz egin zuten beraien sarrera aurreko

soslaia

Milio Rodríguez Cueto Gil-jonen jaio zen, 1962. urtean. Egun Literatura irakaslea da. Ipuin bilduma bat ('La biblioteca llavanesa de los Suárez-Conchoso') eta eleberririk bat idatzi ditu ('Románticu'), Edebe sariketako finalista izan den 'Laura contra el tiempo' liburuaz gain.

Horrez gain, zenbait idazle klasikoren lanak itzuli ditu, horien artean, Robert L. Stevensonen 'La isla' tesori, Oscar Wilderen 'La pantasma de Canterville' eta 'El crime de lord Arthur Savile', Guy de Maupassanten 'Vola d'untu' eta William Shakespeareren 'Ricardo III' eta 'Enrique V'. Saiakera bi ere idatzi izan ditu: 'Diálogo de la lengua o los gochos llinguateros' eta 'Vistes literaries'. Honen Fuertes Aceveso saria eskuratu zuen.

Edebe sariketako finalista izan aurretik, Asturiasko Itzul-tzaile eta Idazleen Elkartearen itzulpenengintza saria jaso zuen, 1995. urtean.

hamarkadan, eta gaur egun nahikoa sendotuta dago belaunaldia. Hala ere, subentzioen morroiak gara. Merkatuaren bideetara loturik gaude eta, egoera ikusita, politikoen laguntzarik gabe oso zaila izango da argitalpenek gora egitea. Asturieraz idatzi eta beste hizkuntzetara itzultitako liburuak ere anekdota hutsa dira.

■ **Asturiasi buruz gaztelaniaz hitz egitea, orain arte ohikoa zen bezala, probintzia gaztelau batez hitz egitea zen. Asturieraz idaztea aukera horri ihes egiteko modu bat da, irakurri dizugu beste norbaiten liburuaren hitzaurrean.**

Beno, lehenik, asturieraz idaztea aukera sakrifikatua da. Asturieraz idazten duenak bai baita ez duela onura ekonomiko edota sozialik lortuko. Diruarena jakina da, eta gizarteari dagokionez, ez dago aukerarik horrengana iristeko. Erabakia, beraz, ez da inozentea, eta bere ondorioak dakartza. Azken batez, Asturiasen alde jartzea da. Espainieraz idaztea, berez, hirurehun milioi pertsonako biztanleriarentzat idaztea da. Hor dago aldea. X

Literatura on eta ulergarriaren bila

MILIO RODRIGUEZ CUETO idazle asturiarren artean ezagunetakoa da. Bertako irakurzaile eta idazleak aspaldi harritu zituen Miliok. Idatzi eta idatzi egiten zuen gazte hark, idazten zuenaz askorik hitz egin gabe. Hori izan zen Cueto zekartzan berrikuntzetako bat. Asturiasko idazleek diotenez, Cuetoren lehen berriak ez zituzten berarekin edota beraz solasean jaso. Haren obra irakurri izan zuten bere prosari indarra zezion egilearen berri.

Milio R. Cuetoren izena idazle asturiarren belaunaldi berrira gehitzea gertaera interesgarria izan zen, Cuetoren erroka, hasieratik, literatura ulergarriaren aldekoa izan baitzen. Hori, garbi ikusten zen haren lehen narrazio haletan. Beste bueltarik gabekoa dirudien idazteko modu hori, ordea, benetako iraultza izan zen asturierazko literaturan. Garai haletako il-
do, asturiera garbi, kibrildu, goi mailako eta arkaikoan idaztea zen. Hori ulergarria da, or-

duan hasi baitzen hizkuntza indarberitzen, hainbeste urte literaturan landu gabe egon ostean. Zuzenketa ereduak, ordea, gehiegizkoak izan ziren irakurleentzat, eta haiek baztertera utzi zuten asturierazko literatura berria. Akademiaren asturiera, jendearentzat, asturianu inventau besterik ez zen. Asturiera asmatua, alegia.

Milio Cueto egoera hura bere onera ekarri nahi izan zuen eta, asmo hartan, lagun izan zituen beste zenbait idazle

ere. Sorkuntza lantzeaz gainera, literatura eza-guna itzultzen hasi zen. Oscar Wilde eta Robert L. Stevensonen lanak izan ziren jardun horren lehen adibideak. Sasoi hartakoak dira Hizkuntzaren Akademiarekin izan zituen arazoak. Haiei erantzunez saiakera lan bat idatzi zuen, literatur kritikako ari-keta ederra eta bere poetikaren azalpena bihurtu zena. Harekin, kontua amaitutzat eman eta idazteari eta idazteari ekin zion asturiarrak.